

A munkaerő-piaci tájékozottság és az elvárások területi differenciái

A magyar gazdaság 1990 után mély válságba került. Nyilvánvalóvá vált, hogy a szocializmusban kiépített gazdaságszerkezet versenyképtelen a világ gazdaságához való kapcsolódás terén, és ez számos vállalatbezárással, magas és csökkenni nem akaró munkanélküliséggel járt, aminek következtében romlott az életszínvonal. A gazdaság átalakulása szükségszerűen maga után vonta a társadalom változását is. Új társadalmi rétegek jelentek meg, mint például a munkanélküliek és hajléktalanok, de ezzel egy időben más csoportok, mint a vállalkozók, megerősödtek. Változott a munkaerő és a munka viszonya, nőtt a szervezeti döntésben való részvétel, a munkavégzés tartalmi elvárásai pedig gyökeresen átalakultak.¹ Megváltozott a foglalkozások szerkezete, az egyes kategóriák számszerű aránya és fontossága, pénzbeli megbecsültsége, társadalmi presztízse.

A foglalkoztatás nem csak gazdasági szempontból játszik fontos szerepet. Alapját képezi a társadalmi beilleszkedésnek, az anyagi javak előteremtésének, az esélyegyenlőségnek, valamint az elszegényedés elkerülésének. Az elmúlt 25 évben jelentős változások történtek a foglalkoztatás tekintetében is. Közel másfélmillió munkahely szűnt meg, a korábbi ipari központokban a termelés visszaesett, megkezdődött a gazdasági szerkezet átalakítása. Mindez sújtotta a munkaerőt kibocsátó térségeket is, így az ágazati válságok területi válsággá szélesedtek ki. A keleti piacok elvesztése a mezőgazdaságban szintén megingatta a korábbi szerkezeti és termelési rendszert, amit csak mélyítettek a tulajdonviszonyok visszarendezésére vonatkozó politikai döntések. A 2064 éves népességre vetített magyar foglalkoztatási arány az OECD adatai szerint 1992-től mintegy 65%-ról 1997-re 60% alá zuhant. Ez az érték az elkövetkező években a 70% körüli mutatókat teljesítő OECD-átlag alatt maradt. 2006-ban a magyar elmaradás az OECD-átlagtól 7-8 százalékpont volt. Különösen nagy volt a húszas éveik elején járó kezdő munkavállalók, illetve a 60 éven felüli korosztály elmaradása. A 3055 év közötti nők foglalkoztatottsága elérte, sőt meg is haladta az OECD-átlagot, a fiatalabb és az idősebb korosztályok felé haladva azonban meredeken nőtt az elmaradás. A férfiak foglalkoztatottsága minden korosztályban kisebb volt az OECD-átlagnál, és a magyar átlagot csak 2545 év közt érte el, vagy haladta meg, de még 2007-ben is alig haladta meg a 60%-ot. A válság következtében a gazdasági növekedés világszinten lelassult, ami negatívan érintette a foglalkoztatást is. Magyarország e tekintetben sajnos mindmáig az egyik legrosszabb mutatókkal rendelkező ország. Bár a vizsgálat

¹ Borgulya Istvánné – Vető Ágnes (2012): A munkával kapcsolatos értékek és attitűdök változása Közép-Kelet Európában a XXI. század első évtizedében. *Vezetéstudomány*, 4.

időpontjában a KSH jelentése szerint 2013 I. negyedévére 3 millió 818 ezer főre **nőtt** a megfigyelés körébe tartozó, 15–74 éves foglalkoztatottak száma (6 ezerrel haladta meg a 2012. I. negyedévit), tudvalevő, hogy a statisztikai adatok mögött több, összetett folyamat húzódik meg, amelyek végső soron azt mutatják, hogy az elmúlt évek foglalkoztatási tendenciái összességében inkább kedvezőtlenek voltak. Magyarországon pár százalékpontos különbségektől eltekintve a legmarkánsabb előrelépés a szakpolitikai intézkedések eredményeként (szociális ellátások, kordedvezményes nyugdíj, rokkantsági feltételek szigorítása, nyugdíjkorhatár emelése stb.) az aktivitási ráta emelkedésében nyilvánult meg (2013. I. né.: 64,1%). A foglalkoztatási többlet túlnyomó részét a közmunka adta, kisebb részben a migráns munkavállalók és a fehéredés is hozzájárult a látszólagos bővüléshez, ugyanakkor csökkent a versenyszférában alkalmazásban állók száma.

A munkanélküliség szintén nem csak gazdasági probléma, mert nem csupán a létfenntartást veszélyezteti, hanem a társadalmi integrációt is. Ugyanakkor kihat a társas kapcsolatokra és a személyiségfejlődésre is, rontja az egészségi állapotot, hozzájárul a halálozási mutatók romlásához, növeli a bűnözést. A rendszerváltást követő néhány év alatt ugrásszerűen megnőtt a munkanélküliség, és 1993-ra több mint 13%-os szinten érte el a csúcspontját. A 2000-es években az uniós átlaghoz képest kedvezőbbek voltak a hazai munkanélküliségi mutatók, amelyek azonban a válság hatására lényegesen romlottak. A KSH adatai szerint a 2013 I. negyedévében a munkanélküliek száma 509 ezer fő, a munkanélküliségi ráta 11,8% volt. A munkanélküliek 44,7%-a egy éve, vagy annál régebben keresett állást. A munkanélküliség átlagos időtartama 15,8 hónap volt. A munkanélküliségi mutatók ugyan az elmúlt két évben alacsonyabb dinamikát mutatnak, mint a 2009-2010-es évben, azonban általánosságban véve elmondható, hogy az értékek az utóbbi időben leginkább stagnálnak.

A gyakorlat tehát azt igazolja, hogy az évtizedek óta elvárt foglalkoztatottság-bővítés és munkanélküliség-csökkenés nem valósult meg.² Az Európai Unióban létrehozott foglalkoztatási stratégia, amely alapvetően határozza meg a foglalkoztatáspolitikai irányokat, nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.³ Nőtt a munkanélküliség, a gazdasági bizonytalanság, az esélyegyenlőtlenség, és a regionális különbségek mit sem változtak.

A hazai munkaerőpiac regionális folyamatait az állandóság, a stabil megosztó dimenziók jelenléte jellemzi. 1990-től folyamatosan nyomon követve a hazai munkanélküliség változását, megállapítható, hogy sem a régiók, sem a megyék, sőt a munkaerő-piaci körzetek szintjén sem történt jelentős relatív elmozdulás. Térségi szempontból elmondható, hogy az 1991. év végén ismert térségi különbségek tovább konzerválódtak. A gazdaság húzóerejét jelentő, társas gazdálkodási formában tevékenykedő szervezetek meghatározó része az ország középső és északnyugati térségeiben összpontosul. A külföldi tőke területi megoszlására a központi régió dominanciája a jellemző.⁴ Ennek megfelelően, munkanélküliség szempontjából a legkedvezőbb helyzetű a főváros, a nagyvárosok, valamint a Nyugat-Dunántúl és a turisztikai jelentőséggel rendelkező körzetek.⁵ A munkanélküliség által legin-

² Artner Annamária (2011): Európai foglalkoztatás: helyzet, célok, eszközök. *Munkaügyi Szemle*, 3.

³ Koncz Katalin (2012) Foglalkoztatási célkitűzések és a valóság. *Statisztikai Szemle*, 2-3.

⁴ Kelemen József (2013): Magyarország hét régiójának új gazdaságföldrajzi modellje – paraméterbecslés. *Közgazdasági Szemle*, október.

⁵ Bakos Norbert – Hidas Zsuzsanna – Kezán András (2011): Területi különbségek Magyarországon. A főbb társadalmi és gazdasági folyamatok az ezredforduló után. *Statisztikai Szemle*, 4.

kább érintett területek pedig az ország északkeleti és keleti részén összefüggő térségeket alkotnak, míg az Alföld többi részén, illetve a Dunántúlon szétszórtan helyezkednek el.⁶

A foglalkoztatás szűkülése miatt természetesen adódik a kérdés, hogy a változások hogyan érintették, illetve a közeljövőben hogyan fogják érinteni a fiatalok, pályakezdők lehetőségeit, esélyeit a munkaerőpiacon. Kutatások és vizsgálatok eredményei, szakdolgozatok felmérései, de a mindennapos tapasztalat is azt mutatja, hogy ifjúságunk meglehetősen tájékozatlan a munka világában. Kevésbé ismerik a munkaerő-piaci folyamatokat, a munkaerő-piaci helyzetet, jövőbeli lehetőségeiket.

A bemutatásra kerülő vizsgálat-rész (mely egy komplex kutatás egyik komponense csupán) törekvése az volt, hogy felfedje az ország különböző területein (az ország keleti, nyugati részén, illetve a fővárosban) élő és (többféle szakon) tanuló felsőoktatási hallgató vélekedését a munkaerőpiacról, saját jövőbeli elhelyezkedési esélyeiről, diplomájuk piaci értékéről.

A vizsgálat arra a feltételezésre épült, hogy bár ma már a hallgatók elegendő információ birtokában, viszonylag reális képpel, ismeretekkel rendelkeznek a magyar munkaerőpiac által kínált lehetőségekről, valóságos a jövőképük, fellelhetők válaszaikban a Magyarországra oly jellemző regionális különbségek. A vizsgálat módszere kérdőíves felmérés volt, 382 fős, országos, részlegesen reprezentatív minta esetében.⁷

Ennek megfelelően, a felmérés elvégzését az indokolta, hogy az eredmények alapján megoldási javaslatok szülessenek a jövőendő diplomás munkavállalók munkaerő-piaci beilleszkedését segítőként.

A vizsgálat eredményei

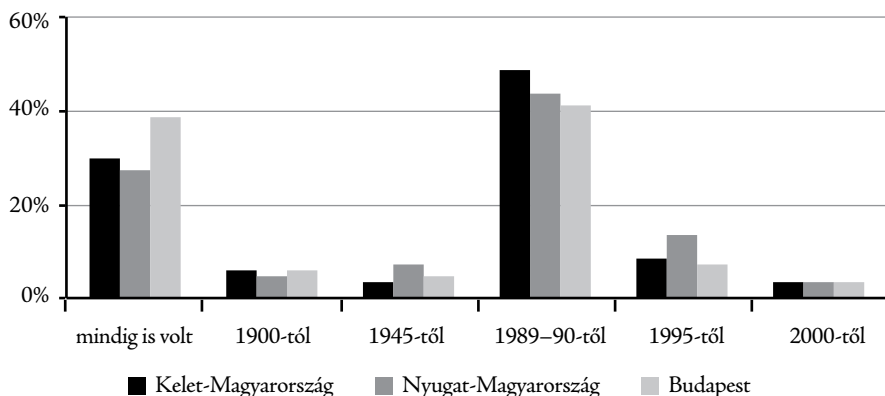
A vizsgálat első része a hallgatók általános munkaerő-piaci tájékozottságának feltárására irányult, a munkanélküliségre koncentrálva.

A megkérdezettek bizonytalanok voltak abban a tekintetben, hogy mióta van munkanélküliség Magyarországon (1. ábra). A hallgatók fele sem (44%) tudja a helyes választ, hogy a rendszerváltás idején alakult ki újra hazánkban a munkaerő-piaci egyensúlytalanság ezen formája. Érdekes, hogy a mintában részt vevők egyharmada (31%) szerint munkanélküliség mindig is volt. A többi válasz 10%-nál alacsonyabb értékeket kapott.

A χ^2 próba eredménye (szig.:0,042) szignifikáns eltérést mutat a tájegységek válaszai között. Az adjusted residualok eredménye szerint eltérés figyelhető meg a „1989-90” válasz-lehetőség mentén. Az ezt a lehetőséget választó válaszadók között a legnagyobb arányban a kelet-magyarországiak voltak, a budapestiek pedig a legkisebb arányban. A „mindig is volt” lehetőséget jelölők között legkisebb arányban nyugat-magyarországiak, legnagyobb arányban budapestiek voltak.

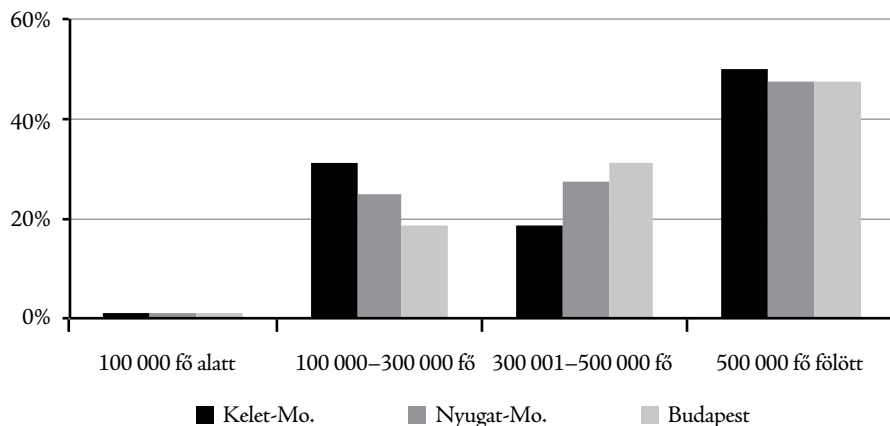
⁶ Karácsony Péter – Varga Mária (2011): Regionális különbségek a hazai munkaerőpiacon. *Munkaügyi Szemle*, 4.

⁷ Az alkalmazott regionális felosztásnak (3 országrész a 7 régió helyett) az az oka, hogy egyenlőtlenül érkeztek be a kérdőívek a különböző egyetemi városokból (Debrecen, Miskolc, Nyíregyháza, Békéscsaba, főváros, Székesfehérvár, Győr, Sopron, Zalaegerszeg, Veszprém), és ez a tény nem tette lehetővé a 7 régió szerinti elemzést. A minta reprezentatív jellegének megállapítása a KSH *A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók aránya 1000 lakosra számítva 2011/2012-ben* felmérése alapján készült. Ennek megfelelően Közép-Magyarországon 103 (27%), Kelet-Magyarországon 152 (40%), Nyugat-Magyarországon 127 db (33%) kérdőív került kitöltésre. Továbbá a minta reprezentatív a hallgatók nemek szerinti összetétele szerint is: 55%-ban (210 fő) nők, és 45%-ban (172 fő) férfiak szerepeltek a megkérdezettek között.

1. ábra A munkanélküliség megjelenése Magyarországon (%) N=382

A magyar munkanélküliek számát tekintve a megkérdezettek fele rendelkezik helyes ismeretekkel, akik félmillió felettinek ítélték meg az álláskeresők számát. Mindazonáltal a minta több mint 20%-a csupán 100-300 ezer, illetve 300-500 ezer főre becsüli a munka nélkül lévők állományát.

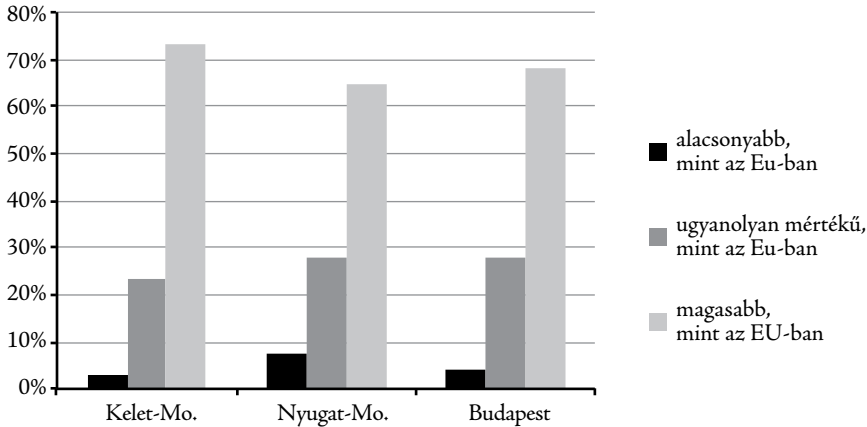
Regionálisan (2. ábra) a 100 000-300 000 fő esetét választók között legnagyobb arányban kelet-magyarországiak, míg a legkisebb arányban budapestiek voltak. Meglepő, hogy éppen abban a tájegységben tippelték legalacsonyabbra a munkanélküliek számát, ahol a legtöbb van.

2. ábra A munkanélküliek nagysága Magyarországon (%) N=382

Nemcsak a hazai munkanélküliség kezdetében és mértékében tájékozatlanok a megkérdezettek, hanem abban is, hogy hol a helyünk ezen a téren az EU-ban (3. ábra). Ugyanis, míg a magyar munkanélküliségi ráta 10,2% (2013. június), addig az EU átlag 12,4% az Eurostat adatai szerint. A vizsgálati mintában szereplők közel háromnegyede (69%) magasabbnak ítéli a hazai munkanélküliség mértékét a nemzetközínél, csupán a megkérdezettek 4,5%-a tudja a helyes választ.

Regionálisan összehasonlítva a válaszokat nincs szignifikáns eltérés. Mindegyik csoportban a magasabb variáció szerepelt a legnagyobb arányban. Azok közül, akik az „alacsonyabb, mint az EU-ban” válaszlehetőséget jelölték meg, a legtöbb nyugat-magyarországiak voltak.

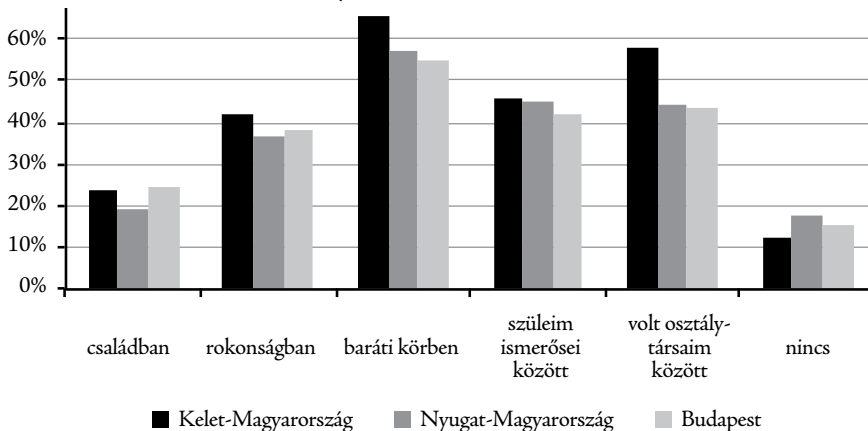
3. ábra A magyar munkanélküliség aránya az EU-hoz képest (%) N=382

A 4. ábra adatai tanúsága szerint, a megkérdezettek többségének van a környezetében munka nélkül lévő személy, leginkább a barátok (58%), volt osztálytársak (48%), illetve a szülők ismerősei között (44%), valamint a rokonságban (38%). Éppen ezért érthetetlen, hogy a megkérdezettek hogyan nem tudták helyesen behatárolni az országban található munkanélküliek helyes nagyságát. Kévs (15%) az olyan válaszadó, akinek egyáltalán nincs munkanélküli a környezetében.

A regionális összehasonlítás arról árulkodik, hogy a kelet-magyarországi válaszadók között minden szinten a legmagasabb a százalékos arány.

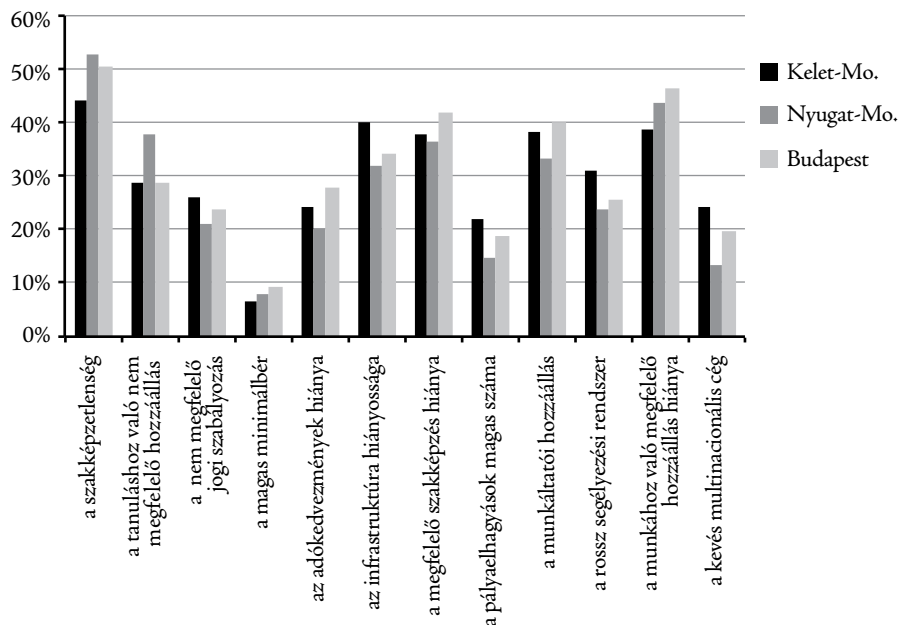
4. ábra Van-e munkanélküli a környezetében? (%) N=382

A magas munkanélküliség okaként a megkérdezettek kimagaszló arányban jelölték meg (5. ábra) a „munkavállalói szakképzetlenséget” (48%) és a „nem megfelelő hozzáállást a munkához” (42%). Magas értékeket kapott még a „nem megfelelő szakképzés” (38%), az „infrastruktúra hiányossága” (35%), a „munkáltatói hozzáállás” (37%) és „a tanúláshoz való nem megfelelő hozzáállás” (32%). A „magas minimálbér” mindössze a megkérdezettek 7%-a jelölte be a munkanélküliség okaként.

Regionális összehasonlításban egy esetben van szignifikáns eltérés a csoportok válasza között, „kevés multinacionális cég” esetében, amely lehetőséget legnagyobb arányban a kelet-magyarországi válaszadók választottak. A kelet-magyarországiak leginkább a szakképzetlenségben és az infrastruktúra hiányában látják a munkanélküliség okait. A tanúláshoz való nem megfelelő hozzáállást leginkább a nyugat-magyarországiak emelték ki, míg a munkához való helytelen hozzáállást a fővárosiak.

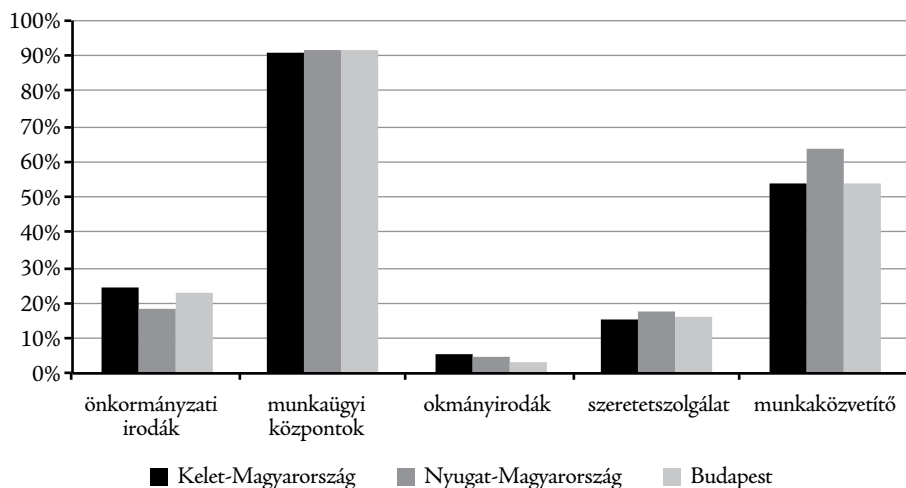
5. ábra A magas munkanélküliség okai (%) N=382

A munkanélküliekkel foglalkozó szervezeteket többnyire ismerik a megkérdezettek (6. ábra), ahol a legnagyobb gyakorisággal a munkaügyi központ és kirendeltség (90%), valamint a munkaközvetítők (53%) szerepelnek. Meglepő azonban, hogy közel 15%-ban bejelölték a szeretetszolgálat és 5%-ban az okmányirodák szerepét a munkanélküliek ellátásában, amely teljes tájékoztatlanságról tesz bizonyosságot.

Regionális összehasonlításban nincs szignifikáns különbség a válaszokban.

6. ábra A munkanélküliekkel foglalkozó szervezetek ismertsége (%) N=382

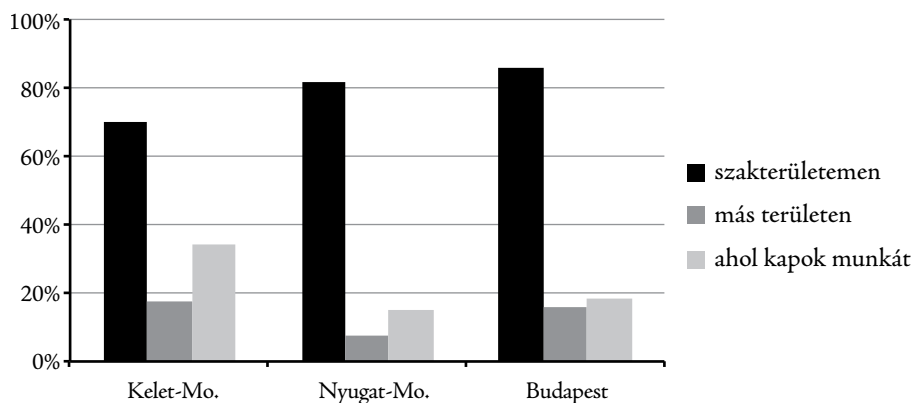

A vizsgálat második része a hallgatók munkaerőpiaccal kapcsolatos elvárásait tárta fel.

A megkérdezett hallgatók közel kétharmada (68%) a szakterületén szeretne elhelyezkedni, bizonyítva ezzel szakmai elkötelezettségét is. Ugyanakkor érzékelhető egyfajta rugalmasság is részükről, hiszen bejelölték azt a választ is, hogy bárhol dolgoznának (20%), illetve, hogy más területen is (12%) elfogadnának munkahelyet (7. ábra).

A regionális különbségeket tekintve elmondható, hogy szignifikáns eltérések a csoportválaszok között a „szakterületemen”, illetve az „ahol kapok munkát” lehetőségek esetében figyelhető meg. A hallgatók több választ is bejelölhettek. A kelet-magyarországi válaszadók bárhol elhelyezkednének, ahol kapnak munkát (Adj.R. 3,2), ezzel szemben a budapesti válaszadók leginkább a szakterületükön szeretnének munkát találni (Adj.R. 2,2). A válaszokból a keleti országrészben élők nagyobb alkalmazkodóképességére lehet következtetni.

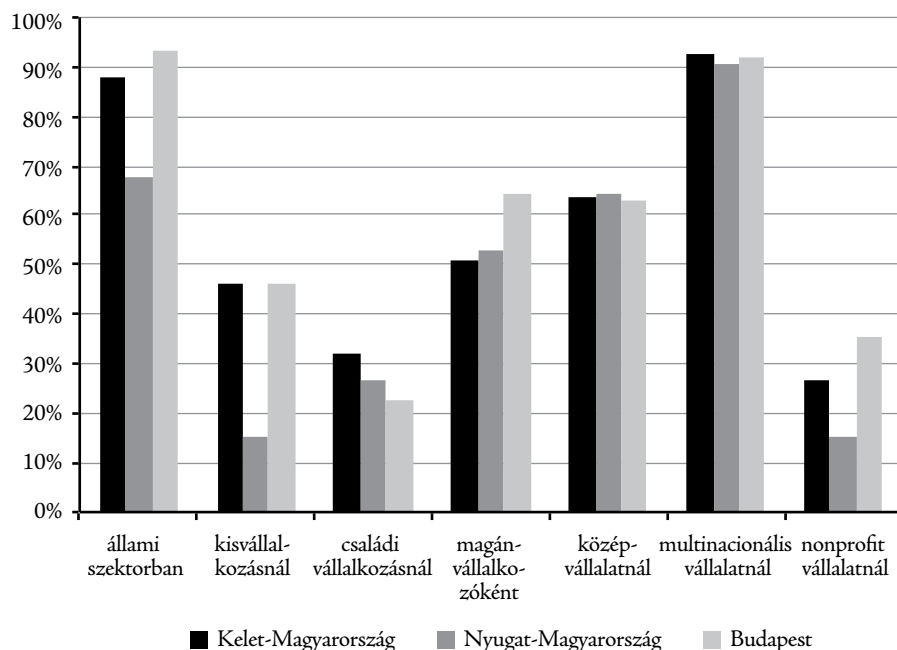
7. ábra Milyen területen szeretne dolgozni? (%) N=382

A „Milyen típusú munkahelyen szeretne elhelyezkedni?” kérdésre több válasz is adható volt. A 8. ábra alapján elmondható, hogy regionális elhelyezkedéstől függetlenül leginkább multinacionális cégnél szeretnének elhelyezkedni a megkérdezettek (41%). A 2. helyen, de alig lemaradva az állami szektor áll (40%), ezt követi a kisvállalkozói szektor (31%), majd a magánvállalkozás (28%). Nem meglepő, hogy legkevésbé a nonprofit (12%) szférát jelölték be, valamint a családi vállalkozást (13%).

Szignifikáns különbség egy helyen látható: a nyugat-magyarországiak szeretnének legkevésbé kisvállalatnál dolgozni. A fővárosi hallgatók körében az állami szektor iránti kereslet a legnagyobb.

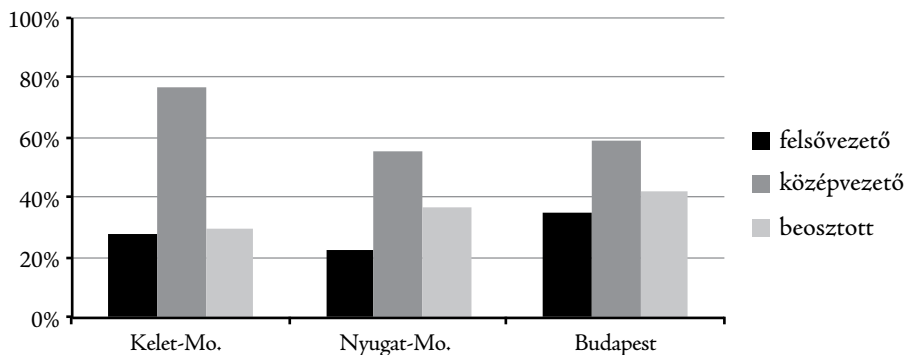
8. ábra Milyen típusú munkahelyen szeretne elhelyezkedni? (%) N=382

A jövőbeli beosztás tekintetében feltett kérdésre több válasz is adható volt (9. ábra). A megkérdezettek többsége középvezetői beosztásban (63%) képzei el jövőbeli munkahelyét, ezt követi a beosztottkénti (36%) munkavégzés, illetve a felsővezetőként történő munkavállalás (28%).

Szignifikáns eltérés a csoport válaszai között egy esetben, a középvezető válaszlehetőségénél látható (szig.: 0,042). A kelet-magyarországi válaszadók remélik leginkább, hogy diplomával a kezükben középvezetői szinten helyezkedhetnek el (Adj.R.:3,0). Felsővezetői munkakört legtöbbször a fővárosi hallgatók remélnék, ugyanúgy, mint a beosztottat is.

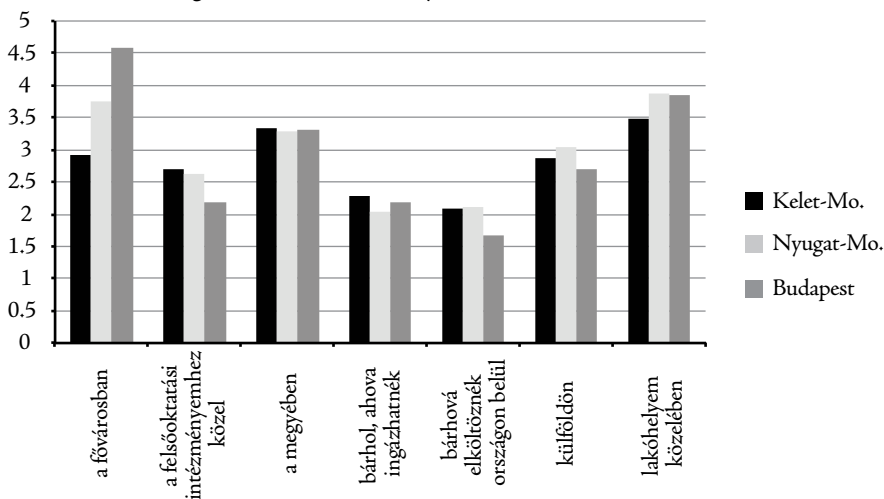
9. ábra Milyen beosztást szeretne? (%) N=382

Az elhelyezkedés földrajzi vonatkozását tekintve egy 5-ös Likert skálán pontozták a hallgatók a preferenciáikat, ahol az 1-es a legkevésbé, az 5-ös a leginkább válaszokat jelentették (10. ábra). A legnagyobb a minta átlaga a „Fővárosban” (3,94) és a „Lakóhelyem közelében” (3,74) válasznak volt, majd ezt követi (3,32) a „Megyében, ahol lakom” lehetősége. A külföldi munkavállalást kevesen választanák (2,81). Az ingázási és a költözési hajlandóság nagyon alacsony (2,19 és 1,89).

Szignifikáns eltérés a csoportok válaszai között a „fővárosban”, „felsőoktatási intézményem közelében”, illetve „bárhová országon belül” esetében volt. Az eltérések a fővárosi, illetve vidéki válaszadók között (függetlenül, hogy kelet vagy nyugat) vannak a post hoc teszt adatai alapján. Legkisebb mintaátlagot a „bárhová elköltöznék országon belül” válasz kapta. Ez az elutasítás főként a fővárosi megkérdezettekre jellemző.

10. ábra Területileg hol szeretnének elhelyezkedni? N=382

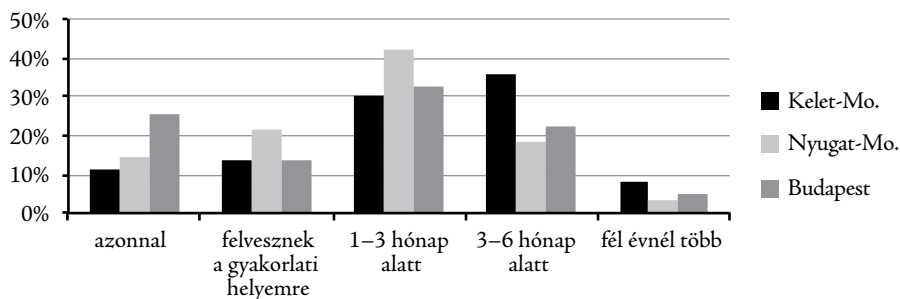

A válaszadók igen optimisták a várható elhelyezkedés idejét tekintve, hiszen legtöbben (34%) az 13 hónapos időintervallumot jelölték be. Ezt követi a 3-6 hónapos várakozási

idő (25%), de a megkérdezettek közel egyötöde az azonnali elhelyezkedés reményében él. A mintában részt vevő hallgatók 15-20%-a már a megkérdezés időpontjában rendelkezett ígérettel, hogy végzés után tovább fogják alkalmazni a mostani gyakorlati helyén. Fél évnél hosszabb elhelyezkedési időre kevesen (5%) számítanak.

A 11. ábra a várt elhelyezkedési időt mutatja regionális bontásban. A Chi2 próba eredménye szignifikáns eltérést mutat (szig.: 0,034) a csoportok válaszai között. A budapesti válaszadók bíznak abban leginkább, hogy a szak elvégzése után rögtön el tudnak helyezkedni (Adj.R.: 2,8), legkevésbé pedig a kelet-magyarországiak (Adj.R.: -2,2), ők 3-6 hónapos munkanélküliségre számítanak (Adj.R. 2,6).

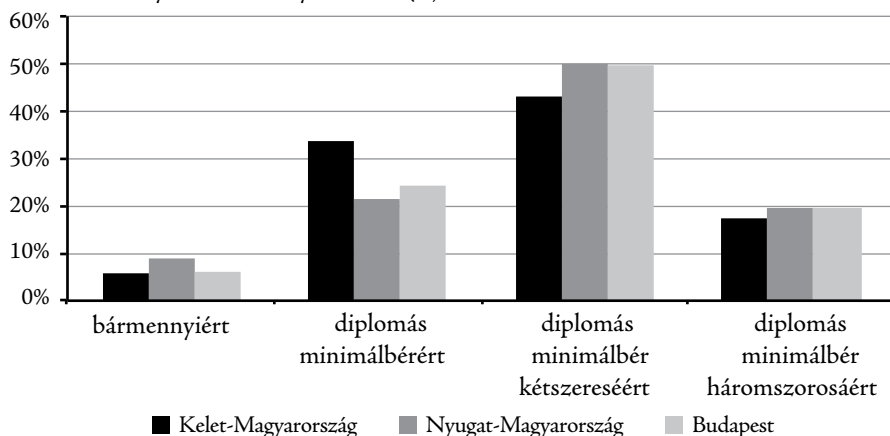
11. ábra Mikor tud elhelyezkedni? (%) N=382

A megkérdezett hallgatók fizetési igényei enyhén túlzottak. A minta közel fele a diplomás minimálbér kétszeresét szeretné megkapni kezdő fizetésként, és csupán egynegyedük elégedne meg annak összegével. A mintában szereplők egyötödének az az elképzelése, hogy a minimálbér háromszorosát is eléri majd a fizetése.

A 12. ábra mutatja a hallgatók fizetési igényeit regionális bontásban. A Chi2 próba eredménye (szig.:0,776) nem jelez szignifikáns különbséget. A kereszttábla eredménye azt mutatja, hogy legalacsonyabbak a Kelet-Magyarországon tanulók és lakók bérigényei. Tiszta-ban vannak a bérek közötti regionális különbségekkel.

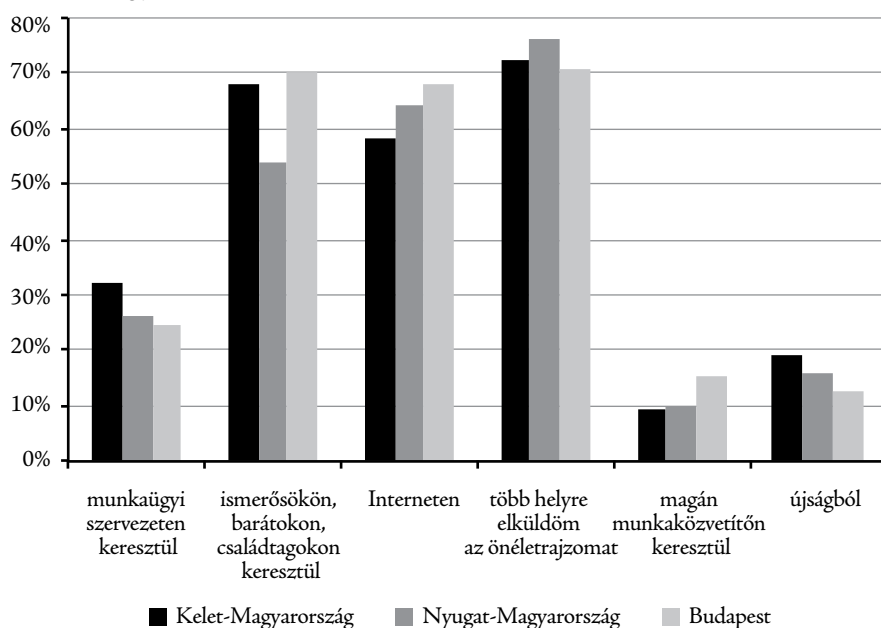
12. ábra Mennyiért tud elhelyezkedni? (%) N=382

A munkakeresés módjai közül a hallgatók jelentős része több csatornát is igénybe venne. Legnépszerűbb lehetőségnek (65%) mind a három esetben a közvetlen megkeresés („több helyre elküldöm az önéletrajzomat”) lehetőség bizonyult, ezen kívül nagy arányban (61%) jelölték meg az internetes munkakeresést, illetve bíznak az ismerősök kapcsolataiban (60%) (13. ábra). A munkaügyi központ segítségét a megkérdezettek egynegyede jelölte meg lehetőségként, és egyötöd alatt van az újságból való tájékozódás és a magán munkaközvetítők igénybevétele.

Regionális összehasonlításban nincs szignifikáns különbség a csoportok válaszai között. A hagyományos munkakeresési módokat, mint az újságokból való informálódást és a munkaügyi központ igénybe vételét, legtöbben a kelet-magyarországiak közül jelölték be.

13. ábra Hogyan szeretne munkát keresni? (%) N=382

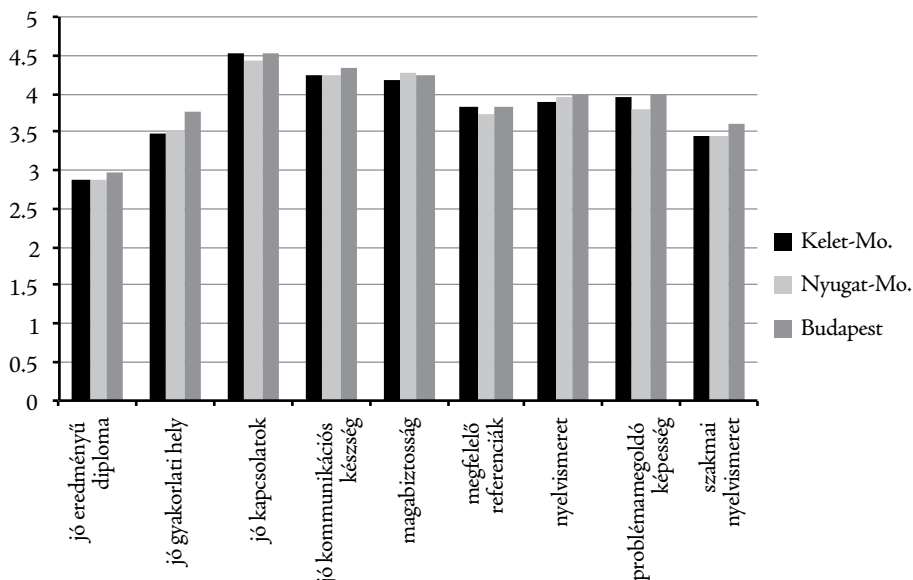

A vizsgálat két utolsó kérdése a hallgatók szubjektív véleményére fókuszált.

A sikeres elhelyezkedéshez szükséges tényezőket egy 5-ös Likert skálán pontozták a hallgatók, ahol az 1-es a legkevésbé, az 5-ös a leginkább válaszokat jelentették (14. ábra). A hallgatók véleménye szerint a sikeres elhelyezkedéshez elsősorban jó kapcsolatok (4,51), jó kommunikációs készség (4,29), és magabiztosság kell (4,23), de a nyelvismeret (3,95) és a problémamegoldó képesség (3,94) meglete is sokat segít. A munkaerőpiac kínálati oldalának szereplői a diploma minősítését (2,93) tartják a legelhanyagolhatóbb tényezőnek egy jó állás megtalálásakor, bár ebben az esetben volt a legnagyobb a szórás.

Regionális összehasonlításban szignifikáns eltérés egy esetben látható, méghozzá a jó gyakorlati hely tekintetében (legnagyobb jelentőséget a budapesti válaszadók tulajdonítanak ennek a szempontnak). A post hoc teszt eredménye szerint eltérés Budapest és a vidék között van (függetlenül attól, hogy a keleti vagy a nyugati országrész).

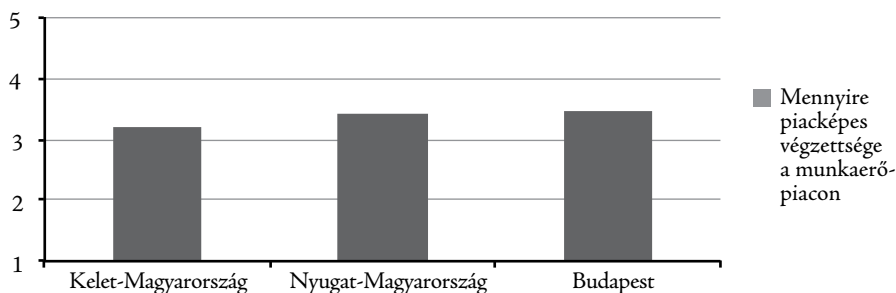
14. ábra Mi kell a sikeres álláskereséshez? N=382

A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy a kutatásban részt vevők mennyire tartják piacképesnek a választott diplomájukat. Ezt egy 5-ös Likert skálán pontozták (15. ábra). Érdekes, hogy a minta átlaga csupán gyenge jónak mondható, a 3,36-os értékkel.

Regionális viszonylatban vannak különbségek, a megkérdezettek közül a fővárosiak a legmagabiztosabbak (3,45), és a keleti országrészben élők tartják legkevésbé (3,2) piacképesnek a diplomájukat.

15. ábra Mennyire piacképes a végzettsége? N=382

Záró gondolatok

A vizsgálat kérdésfeltevésének azon része, mely regionális különbségeket feltételezett a munkaerő-piaci tényezők ismerete között, megdőlt. Egyrészt a megkérdezettek összességében tájékozatlanok a munkaerőpiac tekintetében. A hallgatók igen bizonytalanok abban, hogy mióta van munkanélküliség Magyarországon; mindössze a válaszadók fele rendelke-

zik helyes ismeretekkel arról, hogy mekkora ez az érték; csupán a megkérdezettek 4,5%-a tudja, hogy ez alacsonyabb, mint az EU-s átlag. Meglepő, hogy többen bejelölték a szerszolgáltatást és az okmányirodák szerepét a munkanélküliek ellátásában, amely teljes tájékozatlanságról tesz bizonyosságot. Másrészt csak 2 válasz esetében volt szignifikáns a különbség a 3 területi egység között. De meglepő, hogy éppen abban a tájegységben tudnak legkevesebbet a munkanélküliségről, ahol a legmagasabb a mértéke.

A jövőbeli elhelyezkedéssel kapcsolatos elvárásokban többnyire voltak szignifikáns eltérések regionális vonatkozásban. Összefoglalva, a válaszadók igen optimisták a várható elhelyezkedés idejét (hiszen legtöbben az 1-3 hónapos időintervallumot jelölték be, az átlagos elhelyezkedési idő pedig 3-6 hónap) és fizetési igényeit tekintve (legtöbbjük a diplomás minimálbér kétszeresét vagy háromszorosát szeretné megkapni kezdő fizetésként, míg a diplomás minimálbér 1,5-szerese az átlagos érték). A munkahely típusát, a várható beosztást, a jövőendő munkahely területi elhelyezkedését reálisan ítélik meg a vizsgált hallgatók. A válaszokból a keleti országrészben élők nagyobb alkalmazkodóképességére és realitásérzékére lehet következtetni.

A hallgatók véleménye szerint, regionális helyzetre való tekintet nélkül, a sikeres elhelyezkedéshez elsősorban jó kapcsolatok, jó kommunikációs készség és magabiztosság kell, de a nyelvismeret és a problémamegoldó képesség megléte is sokat segít. A diplomájuk munkaerő-piaci értékét erősen közepesnek minősítik a megkérdezettek, kis regionális különbséggel.

A kérdőíves felmérés alapján tehát kiderült, hogy a jövőendő magyar diplomás munkavállalók ismeretei és elvárásai nem kielégítőek a munkaerőpiacra és a foglalkoztatáspolitikára vonatkozóan, mert némely kérdésben hiányosságok mutatkoznak, vagy téves információk vannak a birtokukban. Azonban a munkaerő-piaci tájékozottság és az elvárások területi differenciái nem mutathatók ki egyértelműen.

A vizsgálati eredmények rávilágítottak arra, hogy az egész országban nagyobb szerepet kell, hogy kapjon a munkavállalók munkaerő-piaci tájékoztatása. A felmérésből az is megmutatik, hogy a regionális kutatásoknak napjainkban több tényező is különös aktualitást ad.